

Nationaal Vrijheidsonderzoek 2026

Het Nationaal Vrijheidsonderzoek is een jaarlijks terugkerend onderzoek naar opvattingen over vrijheid en over herdenken en vieren in Nederland. De uitkomsten van 2026 laten zien dat het draagvlak voor 4 en 5 mei stabiel is gebleven ten opzichte van afgelopen jaar.

Voor de meeste mensen geldt dat hun mening over de Nationale Herdenking het afgelopen jaar niet is veranderd (82%).

Over het Nationaal Vrijheidsonderzoek (NVO)

Het NVO wordt sinds 2001 in opdracht van het Nationaal Comité 4 en 5 mei afgenomen en heeft als doel inzicht te bieden in trends van herdenken en vieren in Nederland. Vanaf 2020 wordt voor de meting gebruik gemaakt van het LISS-panel van Centerdata. Voor dit onderzoek is een steekproef genomen van 1.200 mensen die een representatieve afspiegeling vormen van de Nederlandse bevolking. De vragenlijst is afgenomen in februari 2026. De vragen en daarmee de uitkomsten van het onderzoek gaan dus over de Nationale Herdenking en Bevrijdingsdag op 4 en 5 mei 2025.

Belang 4 en 5 mei

Het grootste deel van de ondervraagden vindt de Nationale Herdenking op 4 mei belangrijk of heel belangrijk (79%). 71% vindt Bevrijdingsdag belangrijk of heel belangrijk. Dit is niet anders dan vorig jaar. Wel is sinds het begin van de meting in 2020 een daling te zien (4 mei: 88% naar 79%; 5 mei: 81% naar 71%).

De Nationale Herdenking en Bevrijdingsdag worden belangrijker gevonden door mensen die zelf, of wier familie, te maken heeft gehad met vervolging door de Duitse bezetter tijdens de Tweede Wereldoorlog vanwege een Joodse achtergrond. Dat blijkt uit een korte vragenlijst die is uitgezet onder deze specifieke groep (n=76). Van deze groep geeft 90% aan de Nationale Herdenking op 4 mei belangrijk of heel belangrijk te vinden. Voor Bevrijdingsdag is dit 82%.

Meer weten?

Ga naar 4en5mei.nl/onderzoek

Betrokkenheid van jongeren

Hoe belangrijk vindt u de jaarlijkse Nationale Herdenking op 4 mei? - Verschillen naar leeftijd

16 - 24 jaar

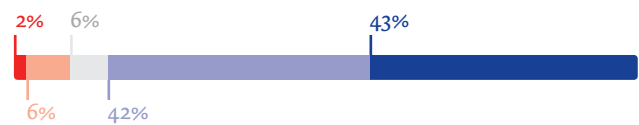
45 - 54 jaar

25 - 34 jaar

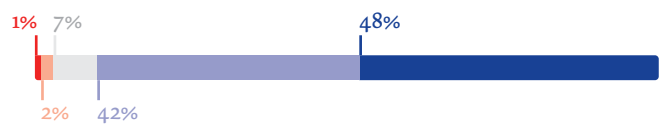
55 - 64 jaar

35 - 44 jaar

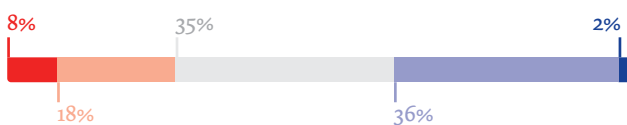
65 jaar en ouder

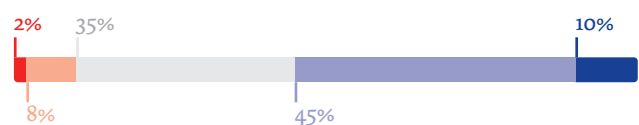
■ Helemaal niet belangrijk
 ■ Niet zo belangrijk
 ■ Niet belangrijk, niet onbelangrijk
 ■ Belangrijk
 ■ Heel belangrijk

Ik voel me verbonden met de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog - leeftijd

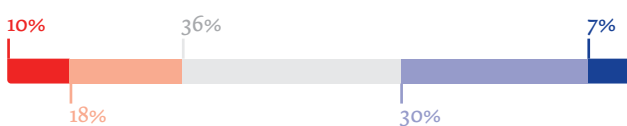
16 - 24 jaar

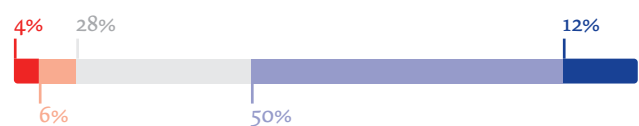
45 - 54 jaar

25 - 34 jaar

55 - 64 jaar

35 - 44 jaar

65 jaar en ouder

■ Zeer oneens
 ■ Oneens
 ■ Neutraal
 ■ Eens
 ■ Zeer eens

76% van de jongeren geeft aan 4 mei belangrijk of heel belangrijk te vinden. Dit is een hogere score dan de leeftijdsgroepen daarboven (25-45), en dit percentage is gestegen ten opzichte van vorig jaar (2025: 72%). Voor 5 mei geldt een soortgelijk beeld: twee derde van de jongeren geeft aan Bevrijdingsdag belangrijk of heel belangrijk te vinden, dat is meer ten opzichte van de leeftijdsgroepen (25-45) daarboven. Tegelijkertijd is het gevoel van verbondenheid met de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog onder de jongste twee groepen het laagst (37%-38%).

Redenen om stil te staan bij 4 mei

Aan de deelnemers van het onderzoek is een lijst met mogelijke redenen voorgelegd waarom men stilstaat bij de Nationale Herdenking op 4 mei. Dat men het belangrijk vindt om stil te staan bij de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog (94%), dat men dankbaar is voor de mensen die voor de vrijheid van Nederland hebben gevochten (93%), dat de Tweede Wereldoorlog niet vergeten mag worden (93%), dat de Tweede Wereldoorlog een belangrijk deel is van ons verleden (92%) en dat men wil stilstaan bij het belang van vrijheid (90%) is voor bijna alle mensen die herdenken een belangrijk motief.

Wanneer we mensen vragen wat de allerbelangrijkste reden is om stil te staan bij de Nationale Herdenking, dan komt daaruit naar voren:

1. Uit dankbaarheid voor de mensen die voor onze vrijheid hebben gevochten (21%)
2. Ik vind het belangrijk om stil te staan bij het belang van vrijheid en democratie (19%)
3. Ik vind het belangrijk om stil te staan bij slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog (13%)
4. Omdat we de Tweede Wereldoorlog niet moeten vergeten (10%)

Enkele citaten van mensen die een andere reden noemen om stil te staan bij de Nationale Herdenking:

“Wat er nu in Amerika gebeurt, met ICE en deportaties van migranten.”

“Met extreemrechts (PVV-BBB-VVD kabinet) aan de macht vond ik het extra belangrijk.”

“Dat ik zelf ook slachtoffer ben, heb daardoor geen vader gekend.”

Redenen om stil te staan bij 5 mei

Aan de deelnemers van het onderzoek is een lijst met mogelijke redenen voorgelegd waarom men stilstaat bij Bevrijdingsdag op 5 mei. De meest gekozen redenen zijn dat men het belangrijk vindt om stil te staan bij het belang van vrijheid en democratie (90%), dat het een belangrijk deel van ons verleden is (90%), dat men dankbaar is voor de mensen die voor onze vrijheid hebben gevochten (89%) en dat we de Tweede Wereldoorlog niet moeten vergeten (89%).

Wanneer we mensen vragen wat de allerbelangrijkste reden is om stil te staan bij Bevrijdingsdag, dan komt daaruit naar voren:

1. Ik vind het belangrijk om stil te staan bij het belang van vrijheid en democratie (25%)
2. Uit dankbaarheid voor de mensen die voor onze vrijheid hebben gevochten (15%)
3. Alle oorlogen momenteel in de wereld laten zien dat vrijheid niet vanzelfsprekend is (14%)
4. Omdat we de Tweede Wereldoorlog niet moeten vergeten (11%)

Enkele citaten van mensen die een andere reden noemen om stil te staan bij Bevrijdingsdag:

“Het besef dat tijden en mensen niet veranderd zijn, dat ook ons heel snel weer een oorlog kan overkomen en dan de vraag: ‘hoe gaan we ons gedragen’.”

“Trump kan aan de basis staan van de volgende dictatuur.”

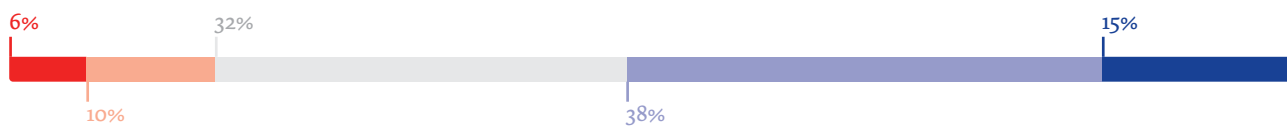

Actuele oorlogen

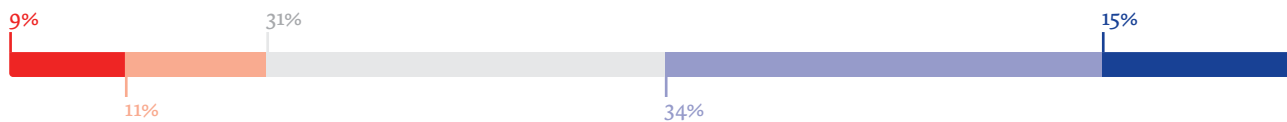
Moet er tijdens de Nationale Herdenking op 4 mei ook aandacht zijn voor huidige conflicten? Ongeveer de helft van de mensen vindt het passend om aandacht te besteden aan Oekraïne (53%), Gaza (49%) en andere recente oorlogen zoals in Syrië, Jemen en Soedan (46%)*. Circa 1 op 5 is het hiermee eens of zeer oneens. De overige mensen (circa een derde) staat er neutraal in. Mensen die te maken hebben gehad met vervolging tijdens de Tweede Wereldoorlog vanwege een Joodse achtergrond, hebben geen significant andere mening over dit onderwerp dan de rest van de bevolking.

Aandacht voor andere oorlogen en conflicten op 4 mei

Ik vind het goed als er op 4 mei ook aandacht is voor de situatie in Oekraïne

Ik vind het goed als er op 4 mei ook aandacht is voor de situatie in Gaza

Ik vind het goed als er op 4 mei ook aandacht is voor andere oorlogen en conflicten zoals in Soedan, Jemen en Syrië

■ Zeer oneens ■ Oneens ■ Neutraal ■ Eens ■ Zeer eens

- Aan mensen die het zeer oneens of oneens zijn met de stellingen dat het goed is als er op 4 mei aandacht is voor Oekraïne, Gaza of andere oorlogen en conflicten zoals in Soedan, Jemen en Syrië is gevraagd welke stelling hun mening het beste reflecteert. 58% van hen geeft aan het wel belangrijk te vinden stil te staan bij actuele oorlogen en conflicten, maar niet op 4 mei. 4% geeft aan niet te willen stilstaan bij Oekraïne, 10% niet bij Gaza.
- Er is meer steun voor aandacht voor actuele oorlogen en conflicten op 4 mei onder de groep 65-plussers dan bij andere leeftijdsgroepen. Bij de groep 16-24-jarigen is dat voor Oekraïne slechts 41%, voor Gaza 43% en voor andere oorlogen 38%.

* Ten tijde van het onderzoek was de oorlog in Iran nog niet uitgebroken.

Beleving van vrijheid

Er is een grote daling waarneembaar in het belang dat aan de vrijheid om te demonstreren wordt gehecht (van 76% in 2024 naar 67% in 2026). Met de stelling ‘Demonstreren hoort niet thuis op een herdenking’ is 71% het eens of zeer eens. Ook het belang van de Nationale ombudsman (van 70% in 2024 naar 59% in 2026) is gedaald volgens de deelnemers.

Bij bijna alle vrijheden die werden voorgelegd, zien we verschillen in de mate waarin deze werden ervaren door mensen met een migratieachtergrond, vergeleken met mensen zonder migratieachtergrond. Mensen met een Turkse, Marokkaanse, Antilliaanse of Surinaamse achtergrond ervaren minder vrijheid van meningsuiting en minder vrijheid om zichzelf te mogen zijn. Hieronder wordt het percentage aangegeven van de mensen die aangeven dit voldoende of ruim voldoende te ervaren.

Ervaren vrijheid - Verschillen naar herkomst

Vrijheid van meningsuiting

Mogen gaan en staan waar je wilt

Vrijheid van religie

Financieel onafhankelijk zijn

De afwezigheid van discriminatie

Gelukkig en tevreden zijn

Jezelf mogen zijn

Democratie, stemrecht en het hebben van gelijke rechten

Mogen doen wat je wilt

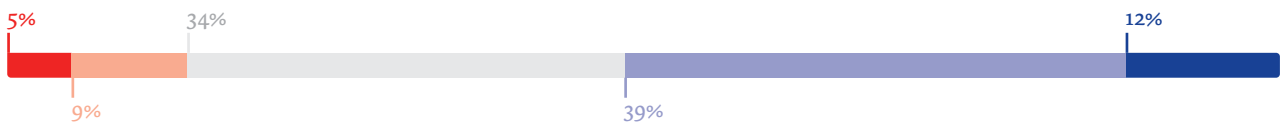

Aandacht voor slachtoffers

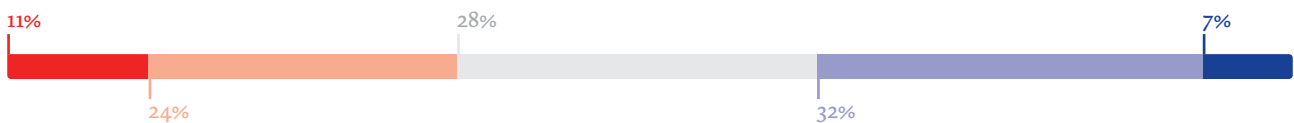
Ongeveer de helft van de mensen die (via familie) te maken heeft gehad met vervolging vanwege een Joodse achtergrond geeft aan dat er voldoende aandacht is voor verzetsslachtoffers tijdens de herdenking op 4 mei. Daarnaast zegt een grote groep hier neutraal in te staan (34%). Voor Roma- en Sintislachtoffers is volgens 35% niet voldoende aandacht. Ruim 1 op de 5 van de mensen binnen de onderzoeksgroep die (via familie) te maken heeft gehad met vervolging vanwege een Joodse achtergrond, vindt dat er niet genoeg aandacht is voor Joodse vervolgingslachtoffers. Volgens 59% is daar juist wel genoeg aandacht voor.

Er is tijdens de Nationale Herdenking voldoende aandacht voor

Verzetsslachtoffers

Roma- en Sintislachtoffers

Joodse vervolgingslachtoffers

■ Zeer oneens ■ Oneens ■ Neutraal ■ Eens ■ Zeer eens

